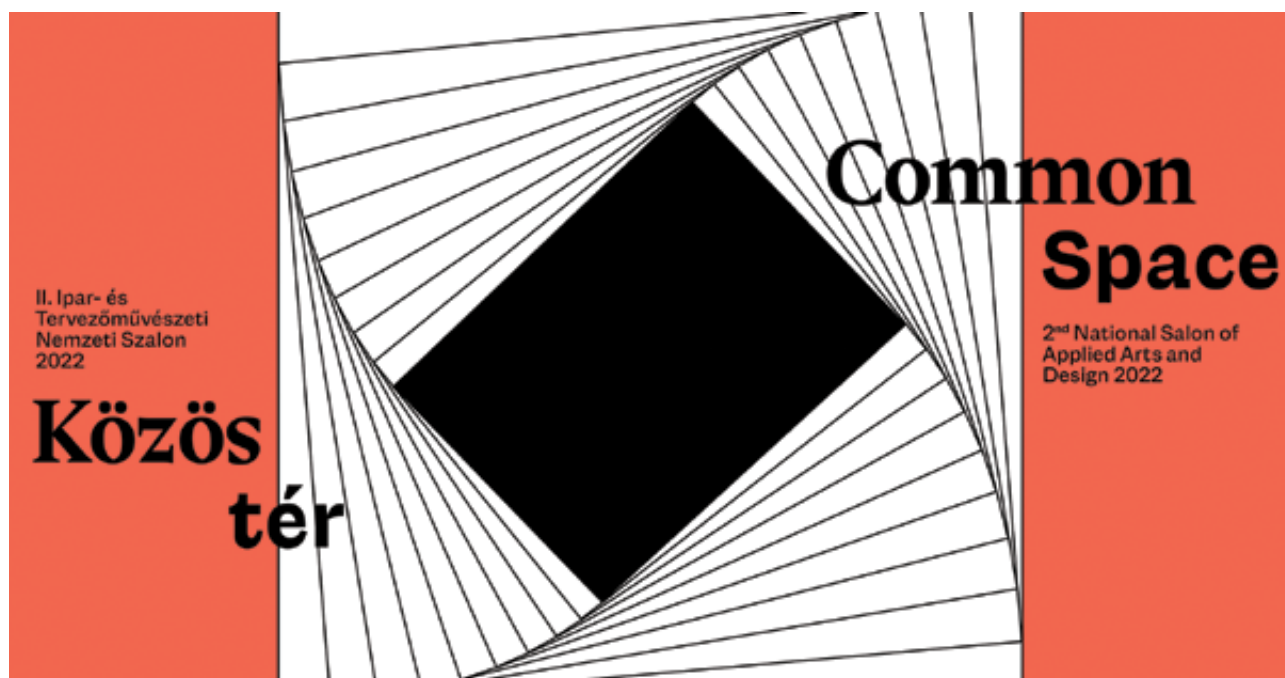

Műfajok karmestere

BESZÉLGETÉS SZILÁGYI B. ANDRÁSSAL, A II. IPAR- ÉS
TERVEZŐMŰVÉSZETI NEMZETI SZALON 2022 KURÁTORÁVAL

Szilágyi B. András a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen végzett művészettörténész, aki 2012-ben szerzett PhD-fokozatot az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Doktori értekezését Keserű Katalin témavezetése mellett írta a második világháború utáni magyar iparművészet és design történetéről. A második világháborútól az ezredfordulóig terjedő időszak ipar- és tervezőművészet-történeti kutatása során olyan kulcsfontosságú kérdésekkel szembesült a modern magyar iparművészet vonatkozásában, ami napjainkig ívelő dilemmák elméleti feldolgozására sarkallják a téma gyakorlati képviselőjeként is. Négy évvel ezelőtt tervezőgrafikusi diplomát szerzett a Budapesti Metropolitan Egyetemen, ahol közel tíz éven át tanított művészettörténetet és művészetelméletet. Jelenleg a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem óraadó tanáraként tevékenykedik, ahol a tárgyakotó szakon tanít szakelméletet. Sokgenerációs művészcsaládból származik, nagyapja Szilágyi János templomfestő egyházművész volt, aki az egyházművészet Somogyi Antal által képviselt megújításához járult hozzá a római iskola szellemében. Édesapja a ma is alkotó Szilágyi András üvegművész, Báthory Júlia nevelt fia. Báthory Júlia a 20. századi európai és magyar üvegművészet, valamint a középfokú iparművészképzés meghatározó alakja, akinek háborúban elpusztult művei újrakivitelezésében a kurátor édesapja, Báthory Júlia tanítványa vállalt oroszánrészt 1992-ben. Édesanyja, Kovács Júlia üvegművész tavaly hunyt el, aki a magyarországi üveg-design területén alkotott maradandót, valamint üveg-samott kísérletei révén Ferenczy Noémi-díjban is részesült. Szilágyi B. András művészettörténészként és alkotóként is a klasszikus iparművészettől az anyag nélküli iparművészetig terjedő skálán az elmélet és gyakorlat ötvözésére törekszik.

– *In medias res* kezdjük a beszélgetést egy vitaindító kérdéssel: *nyílt beadású szalon vagy kurátori kiállítás?*

– A nyílt beadású klasszikus szalon ötletét egyáltalán nem tartom elvetendőnek, de ebben a formában ma egy iparművészeti szalon a Múcsarnokban szükségszerűen aránytalanságokat eredményez. A Múcsarnok valóban azért is jött létre több mint száz évvel ezelőtt, hogy szalonokat tartsanak benne, de akkor a szalon intézményének a festőművészek és szobrászok – 19. századi – igényeit kellett kiszolgálnia. A Múcsarnok méreteiből adódóan megközelítőleg 300 alkotó lehet jelen a terekben kényelmesen, ami egy átfogó képzőművészeti kiállításnál optimális. A megújult magyar szalonrendszer ötévenkénti vetésforgójában az éves seregszemlék műfajonként – az iparművészetet leszámítva – csak néhány szakágat érintenek. Az iparművészet viszont legalább tíz szakmát ölel fel, egyesek szerint ennél is többet. Amit én egyrészt relevánsnak tartanék, hogy legyen külön szalonja a nagy átfogó ágazati kategóriáknak, ekkor viszont megint önkényesen kellene egymással összefüggő területeket elválasztani. Ugyanakkor, ha például a fotóművészetnek külön szalonja van, és nem a képzőművészeti szalonhoz rendelik ezt a műfajt, akkor a divatszakma önmagában

is megérdemelne egy külön szalont! A nyílt beadású rendszer a jelenlegi formájában az iparművészet területén, úgy gondolom, fizikailag is kivitelezhetetlen. A hely adottságai miatt a tíz szakmából 30-40 alkotót lehet eleve meghívni, ami aránytalan torzítást okoz a szakmák nagyságrendjének magyarországi jelenlétében. Ha egalizálni kellene a beadási számokat, akkor ismételt az önkényesség válik fokmérővé, mert dönteni kell, hogy kit és mit hagyunk ki a válogatásból. Maga a fogalom is vitatható, hogy mi az iparművészet és mi a design, pláne, hogy milyen tárgyak reprezentálják mindkettőt egyszerre. A klasszikus szalont a speciális és történetileg sohasem szalonműfajnak számító iparművészet tekintetében akkor lenne értelme nyílt beadású rendszerben lebonyolítani, ha rendelkezésre állna akkora terület, hogy a műfajba sorolt szakmák válogatás nélkül meg tudnának mutatkozni. Ebben az esetben legalább 1000-1200 kiállítóról lenne szó, és nemcsak alkotók egy-egy tárgyáról, hanem tárgykollekciókról és kontextusba helyezett designról kellene beszélni. Nagyságrendjét tekintve a Hungexpo területére lenne szükség. Véleményem szerint ezt meg lehet, és meg is kellene csinálni, de akkor mellé kell rendelni egy kereskedelmi célt is, mint egy art fair esetében, hisz

BOHUS Zoltán (1941–2017): Térspirál | Zoltán BOHUS (1941–2017): Spatial Spiral
1977, ragasztott, csiszolt, polírozott üveg, 15x30x30 cm (Bohus–Lugossy Alapítvány a Kortárs Üvegművészetért, Budapest)
Fotó: Bohus Zoltán

a tervezőművészet meghatározóan termékeket hoz létre, nem pedig műtárgyakat. De még tovább megyek. Egy ilyen szalonnak ki kellene egészülnie a virtuális térbe kiterjesztett adatbázissal. Hatalmas előrelépés lenne a szakmának, ha egy art fair-szerű kiállítás és egy virtuális térben megjelenő kiállítás formájában egyszerre jönne létre egy modern iparművészeti szalon és egy széles adatbázis, ahol nem kell önkényesen a feltett kérdés szerint „kurátori” alapon válogatni. Összegezve tehát az elmondottakat, ha valóban iparművészeti szalont szeretnénk, akkor a célokat is világosan kell megfogalmazni előre, mert az fogja meghatározni a későbbi döntéseinket. Amennyiben annyi van eldöntve, hogy a) a Múcsarnokban, b) ötvenként, c) ipar- és tervezőművészet, akkor azt csak és kizárólag kurátori szinten lehet megvalósítani, mert mindenféleképpen egy adott szempont szerint érvényes szűk válogatás lesz a kiállítás.

HUBER Kinga: Abszurd – Fogd be! szájékszer
Kinga HUBER: Absurd – Shut up! lip jewelry
2018, kék ródiumoszott 925-ös ezüst,
gyöngy, hagyományos ezüstműves-technika, 3,5x7x2 cm
Fotó: Rétfalvi Soma

– *Ebben a helyzetben mi volt a te kurátori vezérelved?*
– Megkértem tanácsadókat, hogy saját szempontjaik alapján állítsanak össze egy reménybeli listát, amely szerintük megfelelően reprezentálná az alkotói területeiket, ezek alapján küldtük ki a felkéréseket. Eldöntöttem, hogy én nem szólok bele abba a válogatási koncepcióba, amit ők érvényesítenek. Ugyanakkor úgy döntöttem, hogy a rendelkezésemre álló mozgástérben új szekciókat emelek be az iparművészet területéről. Elsősorban itt a grafika határterületeire, az animáció és a médiadesign szakágaira és alkotóira gondoltam, míg saját szerepemet a kilenc szakma – tíz szekció egységes szemléletmód szerinti bemutatásának karmestereként fogtam föl. Két szempont játszott szerepet a döntéseimben. Minél szélesebbek legyenek a keresztmetszetek a tárgyak között, és minél

szélesebben reprezentálja a szalon az ebben a műfajban alkotók közösségét. Ebben a tekintetben úgy fogtam össze az egyes szakmák meghívott tanácsadóit, hogy egyfelől az iparművészeti és tervezőművészeti felsőoktatást is képviseljék, másfelől megtestesítsék azt a három aktív alkotói generációt, ami által a legátfogóbb módon lehet bemutatni az iparművészet alkotó korosztályait. Álljon itt az ő nevük, mert közös vállalkozásunk sikerében nagy szerepük van: Harmati Hedvig a textil, Fusz György a kerámia, Balogh Eleonóra az üveg, Kálmán László az ötvösség, Szenes István a belsőépítészet, Liszka Tamás az animáció, Ducki Krzysztof a tervezőgrafika és Tóth Fruzsina az ipari és posztindusztriálisra keresztelt, tág értelemben vett médiadesign szekciók kialakításában látták el tanácsadói minőségükben munkájukat, és segítettek összeállítani egy ma érvényes válogatást azokon a területeken, ahol maguk kiemelkedő szakértelemmel bírnak. A személyek után szólunk a tárgyakra is. A tárgyak kiválasztásának szempontja az ellentétek köré szerveződik. Akár egy szekción belül is arra törekedtem, hogy az ellentéteket felmutató tárgyakra egy közös interpretációs keretet adjak: anyagkísérletek versus képzőművészeti reprezentáció, radikális újdonságok a médiadesign területéről versus szigorú anyagmegmunkálás, kézműves tárgyak versus autonóm iparművészet. Az volt a célom, hogy láttassam, hol vannak azok a rejtett területek, amelyek átjárást biztosítanak. A nézők ne azokkal a preconcepciókkal viszonyuljanak a kiállításához, amelyek a műfaj modern kori történetének diskurzusát már jó régóta meghatározzák, hanem teljesen másfajta szempontok felől közelíthessék meg a tárgyakat.

STROHNER Márton / Mastrodesign: Collection light – Tower lamp I., II.
Márton STROHNER / Mastrodesign: Collection light – Tower lamp I, II
2021, öntött, színezett porcelán, 58x18 cm, 38x18 cm
Fotó: Kontor Enikő

– *A Szalon mottójának választott közös tér elnevezés hogyan tükrözi ezt a kuratori koncepciót?*

– Arra törekedtem, hogy megfosszam a látogatót az iparművészetről előzetesen már létrejött elgondolásaitól, és filozófiai alapokról kezdjen formálódni benne a tárgyakról alkotott véleménye. Csak a dolgokat nézzük! A legkülönbözőbb anyagi és anyagtalan tárgyak mutatkoznak meg, amelyek egy „közös térben” nemcsak diskurzusra lépnek egymással, de konkurálnak is. Leginkább az ellentétek és folytonosságok jellemzik egymáshoz való viszonyukat. A közös térben azonban mindez új értelmet is nyerhet, és erre a szellemi utazásra szeretném invitálni a nézőket, hogy vegyenek részt ebben a filozófiai kísérletben. Az iparművészet fogalma is egy „közös szellemi térben” született, ezt én William Morris Vörös házához hasonlítom. Szeretnék visszatérni ebbe a közös szellemi térbe. Kuratori koncepciómat tekintve alapvetően tárgycentrikus vagyok, ez tükröződik az apszisba helyezett alkotások esetében, melyek kiválasztásánál nem az alkotóművész személye, hanem maga a tárgy volt a meghatározó.

– *Többször utaltál a kiállítás filozófiai megközelítésére és értelmezési keretrendszerére. Miről is van szó?*

– Az iparművészet természetéről és fogalmairól gondolkodva ötlött fel bennem egy szemléletes analógia. Az iparművészet természetét a különböző és egymástól elkülönülő szakmák összessége jelenti, ha úgy tetszik, a tizből kell eljutnom az egyhez. Az iparművészet fogalmai pedig rendkívül elasztikusak, és könnyen átjárható keretet szolgáltatnak arra, hogy az egy konkrétumból

a tiz sokféleségig jussunk el. A kérdés tehát a dolgokra vonatkozó mi? és az azok leírására vonatkozó milyen? megválaszolására irányul. Ebben a tekintetben már adja magát, hogy párhuzamot vonjunk a filozófia egyik legmeghatározóbb találmányával, a világban létező, „kimondható dolgok” leírására szolgáló arisztotelészi kategóriákkal. A kiállítás munkacíme is ez volt, de túl elvontnak bizonyult ahhoz, hogy a kiállítás végső címe maradhasson. Arisztotelész tíz kategóriát határozott meg, amelyeket én beazonosítottam tíz iparművészeti szakággal, és ez képezte az alapját a külön termekben elhelyezett szakmáknak a kiállítás rendezése során.

– *Mik ezek a megfeleltetések, és mivel magyarázod a kapcsolatukat?*

– Akkor nézzük végig a tíz kategóriát és a hozzájuk társítható iparművészeti szakágakat, gondolatokat. ANYAG: kerámia. Az agyag a legősibb anyag, amihez az ember hozzányúlt a rajta kívül lévő világ megmunkálása során. Az emberré válással egyidős a kerámiához való viszonyunk. Az ember és anyag kapcsolatának alapját tehát a kerámiában fedezhetjük föl. MENNYISÉG: ipari formatervezés. Amikor szériagyártásról van szó, hatalmas mennyiségben állnak rendelkezésünkre a tárgyak. MINŐSÉG: tervezőgrafika. Ez a szakma olyan tervezést jelent, ami a saját minőségével a mögötte lévő minőséget is meghatározza. A grafikai jelek a mögöttes minőségről tájékoztatnak, és a tervezőgrafika eszközei látnak el azokkal a tájékoztatósi pontokkal, amik ezt a minőséget kommunikálják. VISZONY: textiltervezés.

KORALEVICS Rita / Paper Up! U TURN többfunkciós moduláris rendszer, ülőke és lerakóasztal

Rita KORALEVICS / Paper Up! U TURN multifunctional modular system, seat and side table

2021, papírcement, 35x48x40 cm, 43x35x40 cm (a mű a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjprogramjának keretében készült)

Fotó: Rácmolnár Milán

Egy textil tulajdonképpen nem él addig, míg egy fiókban szövetdarabként van elzárva egészen addig, hogy valamilyen felületre rá nem kerül. Különösen a ruhák esetében mutatkozik ez meg, hiszen a viselés kontextusában kelnek életre. Amikor a testre kerül és kapcsolatba lép a viselőjével, vagyis viszony jön létre ember és anyag között, így válik értelmezhetővé és láthatóvá a textil. **HELY:** belsőépítészet. A hely a 21. században már nemcsak valóságos teret jelent, ugyanis a legtöbb terünk virtuális tér. Egy belsőépítészeti projekt esetében a tervezési folyamaton van a hangsúly, amit manapság a smart design szolgál ki, ahol a virtuális tér egyben alkotói térré is válik. **IDŐ:** animáció. Az iparművészet forma- és tárgykultúrája, gondolkodásmódja meghatározza azt a kort, amelyben a cselekmény történik. Az animáció időközjái hozzák szinkronba a mozgókép és a valóság kapcsolatát. **HELYZET:** üvegművészet. Személyes tapasztalatom, hogy az üveget nem lehet például lefotózni. Csak a szemlélés pillanatában épp adott helyzetben mutatja meg magát, ahogy a fény rávetül, ahogy tükröződik, ami látszik benne. Az üveg abban a pillanatban mutatja meg magát, amilyen helyzetben éppen van. A kiállítás rendezésekor is az üveg volt a legkényesebb: külön posztamensek és világítástechnika kellett ahhoz, hogy megmutassuk ezeket az alkotásokat.

BIRTOKLÁS: ötvösség. Egy tárgy birtoklása egyben viselőjét is attribálja, ami legnyilvánvalóbban egy ötvöstárgy esetében mutatkozik meg. Az ékszereink, diadémjaink, koronáink rangunkat jelzik. Mások számára is az elsődleges információt a rajtuk látható tárgyak birtoklása jelenti: van-e gyűrűnk, milyenek az ékszereink? **CSELEKVÉS:** posztindusztriális design. Már az elnevezés is problematikus, mert lehetne akár intermédia, smart design, médiadesign, határtalan design is, ami átjárást jelent több terület között. A cselekvés önmagában is elválaszthatatlan az iparművészet értelmezésétől, mert a néző vagy felhasználó beleavatkozik azzal, hogy használja az adott tárgyat. A posztindusztriális design elnevezés egy korszakhatárt is jelöl, mert azok a fogalmak, amelyekkel az iparművészetről gondolkodunk, most alakulnak át. Teljesen új művelési területek alakulnak ki, ahol technológiailag meghaladott „géprétegek” maradnak hátra. **HATÁS:** ez a kategória összegzi a korábbi kilencet, és felidéz az elhunyt személyeket, akik alkotásaik révén tovább élnek köztünk. A múlthoz való élő, organikus kapcsolódásunkat jelenti a halott mesterek hatása, mely akkor is jelenvaló, ha az adott alkotó már nincs köztünk. Így tehát részemről inkább egy kilenc plusz egy műfaji felosztás az arisztotelészi tíz kategória összegegyeztetése.

SZABÓ Edit: Interface soundscapes | Edit SZABÓ: Interface soundscapes
2018–2019, egyedi fejlesztésű kompozitból préselt üveg-porcelán, 100x500x25 cm (University of Liverpool)
Fotó: Amanda Wanner

– *Hogyan jelenik meg a kiállítás rendezésében ez a kurátori program?*

– A Szabó Levente vezette Hetedik Műterem stúdiót kértem föl, hogy ezt az elsőre talán bonyolult filozófiai koncepciót belsőépítészeti és installációs szempontból is láthatóvá tegyék. Elválasztó függönyök és téglából épített posztamensek segítségével teljesen újraosztottuk és felosztottuk a Műcsarnok megszokott tereit. A kiállítás bejárása így nem a hagyományos teremrendezést követi, hanem egy belső közlekedési rendszert alakítottunk ki, aminek az irányát grafikai jelek mutatják. Az egymást váltó lefüggönyözött és szabad terek között haladhat a látogató, és a szekciók között arányosan sűrűbb és lazább terek oldják a szigorú rendezettséget. A szellemi és fizikai terek transzparensen, mégis elkülönítve olvadnak egymásba három jelentésréteget kialakítva: a filozófiai kategóriák, a társított szekciók és az iparművészeti szakmák rétegződése szerint. Az útvonalnak és a bejárásnak meghatározott logikája van. Egyfelől az anyag

KECSETI Gabriella: Gyász | Gabriella KECSETI: Grief
2020, drót, selyemfodor, 170x60 cm
Fotó: Kecseti Zsolt

legplasztikusabb és kézzelfoghatóbb formájától jutunk el a leginkább anyagmentes és elvonatkoztatott alkotásokig az elkülönült tereken keresztül, de egy szekción belül is érzékelhető ívet ír le a designtól az autonóm művészeti terjedő horizont. Az anyagtól az anyagtalamba vezető út esszenciája a Műcsarnok apszisában kialakított önálló térben érinti meg a látogatót, ahol a gondolatiság a tárgyakban is testet ölt. Úgy gondolom, hogy ez a kurátori szemlélet a szakma képviselőit elgondolkodtatja, a laikus nagyközönség számára pedig egy izgalmas játékot kínál, hogy az alapvetően esztétikus tárgyakat egy filozófiai megközelítésben láthassák. A szalonnak véleményem szerint, akárhogy is vesszük, elsősorban a nézőknek kell szólnia, a szakmai belső szempontok mellett egy külső vonzerővel is bírnia kell. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy 2022 az Üveg Nemzetközi Éve, ezért az első „kategória” kiemelt helyén az üveg lett. Azért, hogy ez a kiállításrész ne csupán az első szekció, hanem önálló, ha úgy tetszik, „fóktárlat” legyen, megkértem Balogh Eleonórárt, hogy társkurátorként állítsa össze ezt az anyagot szoros együttműködésben a Bohus–Lugossy Alapítvánnyal. Ők önálló programokkal is jelentkeznek a szalon során, így például a Pécsi Tudományegyetemmel együttműködésben egy kültéri üveginstalláció is készül, valamint mobilhűtővel is felvonulnak, ahol az üvegyártás csodájával ismerkedhetnek meg a látogatók. A szalon ez által az együttműködés által az Üveg Nemzetközi Éve kapcsán rendezett legátfogóbb tárlattal is jelentkezik, ahol megismerkedhetünk a magyar üveg legfontosabb innovációival, történetének legjelentősebb alkotóival is. Ily módon ez a rész kissé elkülönül a többi szekciótól, bár így is szervesül a kiállítás egészébe.

– *Az interaktivitás és élményközpontúság megteremtésére milyen látogatóbarát ötletet sikerült megvalósítanod, ami a fiatalabb generációhoz is közelebb hozza a szalon műfaját?*

– Kitaláltam egy belső útmutatót, amit a „Kaland Játék Kockázat” lapozgató könyvek inspiráltak. A tárgyak mellett grafikus jelek kódolják, hogy melyik arisztotelészi kategória szempontjai érvényesülnek egy adott tárgy estében. Ha követi a látogató ezt, akkor a kezében lévő lapozgatható füzet segítségével a pöttyökből kialakított szimbólumrendszert beazonosíthatja a tárgyakkal, és részt vehet abban a szellemi utazásban, ami játékossága mellett nagyon mély gondolatokat is ébreszthet.

KEPPEL Márton
művészettörténész

(Közös tér. II. Ipar- és Tervezőművészeti Nemzeti Szalon
2022. Műcsarnok, Budapest, 2022. április 9. – szeptember 4.)